

Valtakunnallinen päiväperhosseuranta 2013

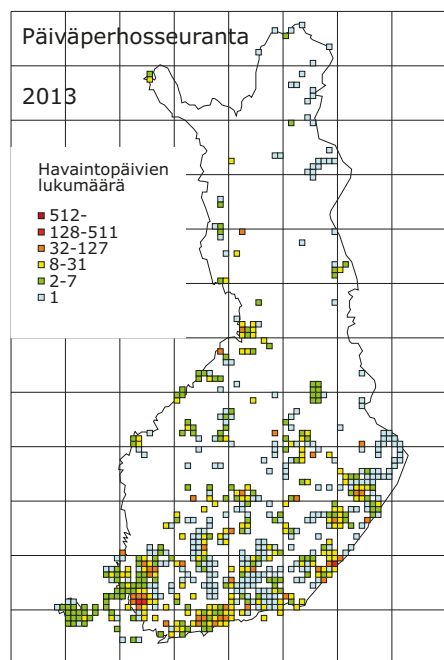
Kimmo Saarinen

▲ Kesällä 2013 nokkosperhonen (*Nymphalis urticae*) oli tästä kolmikosta vähälukuisin.

Kirjoittajan osoite – Author's address:

Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti, Lääkäritie 15, FI-55330 Tiuruniemi.
Sähköposti: kimmo.saarinen@allergia.fi

Kuva 1. Figure 1. Yhtenäiskoordinaatitruudut (10×10 km), joista seurantaan ilmoitettiin tietoja vuonna 2013.

Kesä oli lämmin mutta perhosten mitassa keskinkertainen

Kesä 2013 oli päiväperhoslukujen valossa edellisen kaltainen, vaikka näiden ainekset olivat kovin erilaiset. Aiemmista hellesistä vahvasti ponnistanut kesä 2012 oli viileä ja sateinen pettymys perhostajille. Sen jälkiseuraamuksista kärsittiin vielä kuluneena kesänä, vaikka säät olivat nyt selvästi edellistä paremmat. Ilmatieteen laitoksen mukaan kesä-elokuun keskilämpötila oli koko maassa tavanomaista korkeampi, enimmillään runsaat kaksi astetta Pohjois-Lapissa ja vähimmillään vajaan asteen länsirannikolla. Touko-kesäkuussa hellepäiviä oli tavallista enemmän, kesäkuu ja elokuu olivat tavanomaista lämpimämpiä ja heinäkuukin lähellä pitkäaikaista keskiarvoa. Vaikka maan itä- ja keskiosissa sademäärät olivat yleisesti tavanomaista suurempia, kuuuuta valiteltiin monin paikoin; ainakin lounaassa ja Pohjois-Lapissa satoi tilastojen mukaan vähän. Erään seurantakonkarin mukaan varsinkin Lapissa perhoskesä

oli ”40-vuotisella pohjoisenkoluamisurallani ainutlaatuinen. Utsjoella ei kolmen päivän aikana 16.–18.7. näkynyt yhtään päiväperhosta! Horsmat kyllä kukkivat komeammin kuin koskaan, yleensä ovat kukassa vasta heinä-elokuun vaihteessa.” Esimerkiksi ruijannokiperhoset (*Erebia polaris*) olivat kuulemma lentäneet jo juhannuksen aikoihin, mikä osaltaan voi selittää muutaman pohjoisen päiväperhoslajin puuttumista seurantalistoilta.

Päiväperhosten perässä oltiin edelliskesän tavoin yli 500 päivää tavallista vähemmän, mikä myös näkyy perhosten määrissä (taulukko 1). Luvuista huolestuttavin oli edellisvuotisen tavoin havainnoitsijoiden pieni määrä: viimeksi heitä on ollut yhtä vähän vuonna 1997. Uusia tuli mukaan vain 14, vaikka jo Seuran omista reserveista pitäisi löytyä aivan toisenlaista potentiaalia: kun vain puolet osallistujista on jäseniä, noin tuhat SPS:n jäsentä (93 %) ei muka seuraa päiväperhosia! Tämä ei tietenkään pidä paikkansa, mutta niin kauan kuin Hatikka ja Virtala eivät keskustele keskenään – sanottakoon

National Butterfly Recording Scheme in Finland (NAFI): summary for 2013

Data for NAFI, based on voluntary recording all over the country, is collected both traditionally by South Karelia Allergy and Environment Institute and online via Hatikka website of the National Museum of Natural History. This summary is an overview of the results based on NAFI database www.luomus.fi/nafi in December 2013. Records of 184 amateur and professional lepidopterists covered 103 species and 206,000 specimens (Table 2) from 650 quadrats of the Finnish uniform 27 E grid (Fig. 1). Shown in Table 3, the most species rich quadrats have both increased and the number of species has grown along the scheme (Fig. 6).

In general, butterfly season 2013 was rather mediocre. Similar to the previous season, “the missing 500 observation days” decreased the butterfly numbers, but the total abundance was on the average level (Table 1). Despite of warm summer altogether 13 species exhibited the lowest number of individuals for the decade; *Carterocephalus palaemon* and *Boloria thore* even had the minimum values during the scheme. By contrast, the following five species had the highest annual number of individuals recorded ever in the scheme: *Leptidea juvernica* (Fig. 2), *Thecla betulae* (Fig. 3), *Scolitantides vicrama*, *Nymphalis xanthomelas* (Fig. 4) and *Argynnis paphia*. At least ten new quadrats were recorded for 62 species; the most profound increase was observed for *Nymphalis xanthomelas* with 60 new quadrats. In total, nine new finds from the biogeographical provinces for the scheme were due to *Leptidea juvernica* (*Ka*, *Ta*), *Colias hyale* (St), *Apatura ilia* (*Al*), *Nymphalis xanthomelas* (*Kl*, *Oa*, *Sb*), *Nymphalis vaualbum* (*Ka*) and *Araschnia levana* (*Kb*). The underlined ones were most likely the first observations ever in the province. The database of NAFI now consists of almost 4.8 million individuals; more detailed maps for each species can be viewed at NAFI website. In 2014, the scheme continues and is open for all lepidopterists.

Den riksomfattande dagfjärilsmonitoreringen i Finland (NAFI): sammandrag 2013

Dagfjärilsmonitoreringens data, baserat på observationer från frivilliga i hela landet, samlas in både traditionellt av Södra Karelens Allergi- och Miljöinstitut och *on line* via databasen Hatikkas webbplats vid Naturhistoriska riksmuseet. Artikeln sammanfattar resultaten utgående från uppgifter i NAFI:s databas i december 2013. Observationerna från 184 amatörer och professionella lepidopterologer omfattar 103 arter av 206 000 exemplar (Tabell 2) från 650 rutor i det finländska enhetskoordinatsystemet (27 E grid), Fig. 1. Från Tabell 3 framgår att de artrikaste rutorna ökat i antal och att artantalet ökat under monitoreringens gång (Fig. 6).

Allmänt taget var dagfjärilssäsongen 2013 rätt medioker. Liksom under föregående år var antalet observationsdagar 500 lägre än normalt, vilket drog ned antalet fjärilar, men den totala abundansen låg på samma nivå som medeltalet (Tabell 1). Trots att sommaren var varm noterades 13 arter för det lägsta antalet för decenniet; för *Carterocephalus palaemons* och *Boloria thores* del var antalet det lägsta under hela monitoreringens historia. Å andra noterades för följande fem arter det högsta antalet per år under monitoreringens gång: *Leptidea juvernica* (Fig. 2), *Thecla betulae* (Fig. 3), *Scolitantides vicrama*, *Nymphalis xanthomelas* (Fig. 4) och *Argynnis paphia*. Åtminstone i tio nya rutor noterades 62 arter; den mest påfallande ökningen stod *Nymphalis xanthomelas* för då den observerades i 60 nya rutor. Nio fynd nya för olika biogeografiska provinser gjordes enligt följande: *Leptidea juvernica* (*Ka*, *Ta*), *Colias hyale* (St), *Apatura ilia* (*Al*), *Nymphalis xanthomelas* (*Kl*, *Oa*, *Sb*), *Nymphalis vaualbum* (*Ka*) och *Araschnia levana* (*Kb*). Understreckningarna indikerar med stor sannolikhet det första fyndet någonsin från provinsen i fråga. NAFI:s databas innehåller nu observationer av nästan 4,8 miljoner exemplar; mer detaljerade kartor för varje art finns tillgängliga på NAFI:s webbplats. Monitoreringen fortsätter 2014 och är öppen för alla lepidopterologer.

siis selvästi, että **Virtalan tietokantaan ilmoitetut havainnot eivät näy seurannan tilastoissa** – toivoisin havaintolistauksia myös päiväperhosseurannan tueksi. Onneksi monet havainnoitsijat ovat jo näin toimineet.

Niukoista havaintomääristä huolimatta perhostietojen alueellinen kattavuus oli suorastaan erinomainen, sillä havaintoruutuja kertyi vasta toistamiseen yli 600. Uusia ruutuja tuli mukaan peräti 67, ilahduttavasti myös Itä-Lapin pitkään säilyneiltä ”valkoisilta alueilta”. Lapin neljän maakunnan ja Koillismaan perhostiedot pohjautuivat nyt 43 ruutuun, mutta esimerkiksi Enontekiön Lapista havaintoja kertyi vain kahdesta Kilpisjärven ruudusta. Maan eteläosista havaintoja annettiin edellisvuosien tavoin laajalti, mutta Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan rajamailla näyttäisi olevan jonkinlainen tyhjiö (kuva 1) – sinne siis ensi kesän perhosretkillä!

Kesällä 2013 päiväperhosia oli havaintopäiviin suhteutettuna lähellä 2000-luvun keskiarvoa ja edelliskesän tasoa, kun suurin piirtein puolet lajeista (52) oli nyt

runsaampia ja toinen puolisko (56) vähälukuisempia. Kymmenen vuoden aikajanelä painotus oli hieman enemmän miinuspuolella: runsauden perusteella 60 % ja ruutufrekvenssin perusteella 75 % lajeista oli nyt keskitason alapuolella. Jos havaintopäivätaositus unohdetaan, kesällä 2013 ilmoitettiin 13 lajia eniten ja 13 lajia vähiten vuosikymmeneen. Keskinker-

taisesta kesästä huolimatta osa oli enää tyksiä koko seuranta-ajalle: keltatäplähiipijän (*Carterocephalus palaemon*) ja purohopeatäplän (*Boloria thore*) yksilömäärä oli nyt kaikkein pienin ja vastaavasti viittä lajia ilmoitettiin enemmän kuin koskaan aikaisemmin, näiden etunenässä tietysti isonokkosperhonen (*Nymphalis xanthomelas*). Viime vuosiin verrattuna

	2013	ka (mean)	suurin (max)	pienin (min)	yhteensä (total)
Henkilöt (participants)	184	202	233 (03)	182 (12)	759
10×10 km ruudut (quadrats)	650	578	708 (10)	526 (03)	2 220
Havaintopäivät (obs.days)	5 923	6 468	7 597 (10)	5 693 (12)	137 470
Lajit (species)	103	104	108 (11)	98 (08)	113
Yksilöt (individuals)	206 200	239 888	357 478 (10)	153 454 (08)	4 753 805
Päivää/ruutu (days/quadrat)	9	11	13 (03)	10 (08)	
Lajia/ruutu (species/quadrat)	13	15	17 (06)	12 (08)	
Yksilöä/päivä (individuals/day)	35	37	47 (10)	27 (08)	

Taulukko 1. Valtakunnallisen päiväperhosseurannan havainnointiaktiivisuus ja päiväperhosmäärät vuonna 2013 verrattuna edelliseen kymmenvuotiskauteen 2003–2012.

Table 1. The observation data of NAFI.

Taulukko 2. Seurannan lajitiedot vuoden 2013 runsausjärjestyksessä. Yksilömäärien ja runsauden (yksilöä/10 päivää) sekä frekvenssin ja havaintoruujujen vertailussa on käytetty edeltävää kymmenvuotiskautta (2003–2012). | **Table 2.** Butterfly species in the order of abundance in 2013. Other columns as follows: 2) the mean number of individuals (years 2003–2012), 3) the number of individuals per 10 observation days in 2013 and 4) compared to the average (%), 5) the proportion of positive quadrats in 2013 and 6) compared to the average (%), 7) the number of positive quadrats in 2013 and 8) on average (2003–2012).

	YKSILÖMÄÄRÄ		RUNSAUS		FREKVENSSI		RUUTUJA	
	2013	ka	2013	ero%	2013	ero%	2013	ka
1. Tesmaperhonen (<i>A. hyperantus</i>)	37880	29263	63,95	40	42,9	-11	279	277
2. Sitruunaperhonen (<i>G. rhamni</i>)	18336	15774	30,96	27	57,7	11	375	299
3. Lanttu-perhonen (<i>P. napi</i>)	14839	26111	25,05	-36	55,4	-9	360	354
4. Metsänokiperhonen (<i>E. ligea</i>)	13213	6929	22,31	110	32,6	11	212	168
5. Lauhahiipijä (<i>T. lineola</i>)	10589	14945	17,88	-22	37,2	-10	242	240
6. Vihernopsasiipi (<i>C. rubi</i>)	8872	12247	14,98	-21	37,2	-17	242	260
7. Kangassinisiipi (<i>P. sinapis</i>)	8407	6837	14,19	34	28,3	-6	184	174
8. Angervohopeatäplä (<i>B. ino</i>)	7291	7657	12,31	4	33,5	-14	218	225
9. Neitoperhonen (<i>N. io</i>)	6530	16904	11,02	-57	36,6	-16	238	252
10. Piippopaksupää (<i>O. sylvanus</i>)	5251	4560	8,87	25	33,5	-11	218	216
11. Loistokultasiipi (<i>L. virgaureae</i>)	5236	5746	8,84	1	34,3	-13	223	227
12. Nokkosperhonen (<i>N. urticae</i>)	4951	16488	8,36	-67	38,6	-32	251	326
13. Liuskaperhonen (<i>N. c-album</i>)	4788	4811	8,08	9	36,5	-8	237	228
14. Tummapapurikko (<i>P. maera</i>)	4673	2817	7,89	79	30,3	2	197	170
15. Niittyhopeatäplä (<i>B. selene</i>)	3844	7246	6,49	-42	30,6	-23	199	229
16. Ketosinisiipi (<i>P. idas</i>)	3366	3057	5,68	21	25,8	5	168	142
17. Paatsamasinisiipi (<i>C. argiolus</i>)	3065	1523	5,17	117	34,9	12	227	179
18. Pihlajaperhonen (<i>A. crataegi</i>)	2992	3271	5,05	1	21,7	-14	141	145
19. Amiraali (<i>V. atalanta</i>)	2519	3718	4,25	-24	28,5	-5	185	173
20. Keisarinviihtä (<i>A. paphia</i>)	2490	890	4,20	202	22,8	57	148	84
21. Virnaperhonen (<i>L. sinapis</i>)	2302	1705	3,89	48	23,7	-14	154	159
22. Hopeasinisiipi (<i>P. amandus</i>)	2040	3464	3,44	-36	24,5	-25	159	188
23. Orvokkihopeatäplä (<i>A. aglaja</i>)	2003	2145	3,38	2	29,5	-8	192	185
24. Pursuhopeatäplä (<i>B. euphrosyne</i>)	1905	2985	3,22	-30	23,8	-32	155	201
25. Suruvaippa (<i>N. antiopa</i>)	1817	3216	3,07	-38	31,4	-21	204	227
26. Ketohopeatäplä (<i>A. adippe</i>)	1783	2130	3,01	-8	20,5	-17	133	142
27. Karttaperhonen (<i>A. levana</i>)	1714	876	2,89	113	17,8	97	116	53
28. Aurora (<i>A. cardamines</i>)	1627	1836	2,75	-4	30,6	-10	199	193
29. Harjusinisiipi (<i>S. vicrama</i>)	1492	533	2,52	203	0,2	-12	1	1
30. Rämehopeatäplä (<i>B. eunomia</i>)	1169	928	1,97	37	6,3	-38	41	58
31. Hohtosinisiipi (<i>P. icarus</i>)	1051	1729	1,77	-32	16,5	-34	107	144
32. Idänniittysilmä (<i>C. glycerion</i>)	1011	2233	1,71	-50	10,5	-30	68	86
33. Juolukkasinisiipi (<i>P. optilete</i>)	987	2392	1,67	-55	18,9	-36	123	169
34. Ratamoverkkoperhonen (<i>M. athalia</i>)	953	1461	1,61	-31	20,5	-13	133	135
35. Pikkukultasiipi (<i>L. phlaeas</i>)	930	1528	1,57	-34	19,4	-23	126	145
36. Isonokkosperhonen (<i>N. xanthomelas</i>)	883	44	1,49	>999	15,5	>999	101	7
37. Metsäpapurikko (<i>P. petropolitana</i>)	864	792	1,46	19	14,5	-20	94	104
38. Ohdakeperhonen (<i>V. cardui</i>)	846	3125	1,43	-68	28,0	7	182	151
39. Suokeltaperhonen (<i>C. palaeno</i>)	768	1111	1,30	-23	16,2	-26	105	127
40. Suohopeatäplä (<i>B. aquilonaris</i>)	726	517	1,23	55	9,2	-5	60	56
41. Haapaperhonen (<i>L. populi</i>)	690	497	1,16	52	20,3	9	132	105
42. Niittysinisiipi (<i>P. semiargus</i>)	675	2045	1,14	-64	16,0	-42	104	158
43. Pikkuapallo (<i>P. mnemosyne</i>)	653	397	1,10	77	0,8	-22	5	6
44. Ruskosinisiipi (<i>P. eumedon</i>)	624	816	1,05	-18	9,1	-20	59	65
45. Naurisperhonen (<i>P. rapae</i>)	614	960	1,04	-28	13,5	-11	88	88
46. Keltaniittysilmä (<i>C. pamphilus</i>)	590	805	1,00	-20	8,2	-32	53	69
47. Mustatäplähiipijä (<i>C. silvicola</i>)	553	1057	0,93	-42	15,8	-28	103	128
48. Huhtasinisiipi (<i>P. nicias</i>)	546	121	0,92	398	0,8	-48	5	9
49. Kirjoverkkoperhonen (<i>E. maturna</i>)	488	416	0,82	28	8,5	-5	55	51
50. Saraikkoniittysilmä (<i>C. tullia</i>)	468	433	0,79	19	4,5	-42	29	45
51. Ketokultasiipi (<i>L. hippothoe</i>)	309	633	0,52	-47	9,7	-29	63	79
52. Häiveperhonen (<i>A. iris</i>)	275	226	0,46	33	5,1	11	33	26
53. Mansikkakirjosiipi (<i>P. malvae</i>)	243	411	0,41	-36	9,5	-37	62	86

täpläperhoset tulivat kuitenkin kaikkein selvimmän alaspäin, ja myös verkkoperhosia ilmoitettiin vain puolet keskiver- tokesän määrästä. Sen sijaan heinäper- hoset nousivat edelleen – kesä oli niille jopa yksi seurantahistorian parhaimmis- ta – mutta myös monia sinisiipiä todettiin tavallista enemmän.

Monen vastaajan mielestä varsinkin loppukesä oli perhosten suhteen petty- mys. Sa Lappeenrannassa ”kukat kuk- kivat ja aurinko paistoi, mutta lentoa ei vaan ollut” ja Obb Rovaniemellä ”per- hosbaarissa ei elokuussa näkynyt yhtään

perhosta, ampiaisia kylläkin.” Yksi seli- tys löytyy alkukesästä, jolloin perhoske- sä eteni huimaa vauhtia. Kun joidenkin lajien lento oli ohi melkein muutamassa päivässä, tuloksena oli pitkin loppukesää harvemmin nähtyjä kakkospolven yksi- löitä. Lomakkeilla mainittiin mm. piip- popaksupää (*Ochlodes sylvanus*), virna- perhonen (*Leptidea sinapis*), paatsama- ja hohtosinisiipi (*Celastrina argiolus*, *Ple- beius icarus*), niittyhopeatäplä (*Boloria selene*), metsä- ja täpläpapurikko (*Parar- ge petropolitana*, *P. aegeria*) sekä kelta- niittysilmä (*Coenonympha pamphilus*).

Karttaperhosella (*Araschnia levana*) kak- kospolvi ehti jopa ensimmäisen sekaan. Lämpimien syyspäiden myötä myöhäs- telijöitä oli lennossa pitkään, esimerkik- si sitruunaperhonen (*Gonepteryx rhamni*) nähtiin Sa Savitaipaleella vielä 22.11.

Vaikka vuonna 2013 seurantaan jäi ilmoittamatta neljä Lapin lajia ja Ahve- nanmaalta täpläverkkoperhonen (*Meli- taea cinxia*), lajimäärä nousi keskiarvon tuntumaan hieman yli sadan (taulukko 2). Joukossa oli yhdeksän uutta maakun- tahavaintoa kuudesta lajista, joista viisi lienee maakuntien ensihavaintoja: pelto-

	YKSILÖMÄÄRÄ		RUNSAUS		FREKVENSSI		RUUTUJA	
	2013	ka	2013	ero%	2013	ero%	2013	ka
54. Ritari (<i>P. machaon</i>)	239	363	0,40	-28	14,9	-26	97	118
55. Lehtosiniisi (<i>P. artaxerxes</i>)	235	415	0,40	-38	8,3	-25	54	64
56. Ruostenopsasiipi (<i>T. betulae</i>)	234	90	0,40	187	9,5	96	62	28
57. Pikkuhäiveperhonen (<i>A. ilia</i>)	227	80	0,38	201	5,4	126	35	14
58. Rahkahopeatäplä (<i>B. frigga</i>)	208	146	0,35	50	1,8	-38	12	17
59. Täpläpapurikko (<i>P. aegeria</i>)	186	229	0,31	-11	5,1	-44	33	51
60. Muurainhopeatäplä (<i>B. freija</i>)	182	127	0,31	55	1,7	-52	11	20
61. Kaaliperhonen (<i>P. brassicae</i>)	178	866	0,30	-78	7,8	-55	51	102
62. Virnasiniisi (<i>G. alexis</i>)	142	86	0,24	79	3,2	37	21	14
63. Tummahäränsilmä (<i>M. jurtina</i>)	124	43	0,21	214	2,2	49	14	8
64. Peltovirnaperhonen (<i>L. juvernica</i>)	123	6	0,21	>999	1,8	>999	12	1
65. Tamminopsasiipi (<i>F. quercus</i>)	99	85	0,17	27	1,7	-24	11	13
66. Tuominopsasiipi (<i>S. pruni</i>)	93	89	0,16	14	4,8	7	31	26
67. Rinnehopeatäplä (<i>A. niobe</i>)	88	174	0,15	-45	4,6	0	30	26
68. Kalliosiniisi (<i>S. orion</i>)	88	107	0,15	-12	1,2	11	8	6
69. Luhtakultasiipi (<i>L. helle</i>)	83	44	0,14	99	0,5	-21	3	3
70. Isokultasiipi (<i>L. dispar</i>)	83	22	0,14	292	1,2	27	8	6
71. Suonokiperhonen (<i>E. embla</i>)	67	102	0,11	-28	3,2	7	21	17
72. Isoapollon (<i>P. apollo</i>)	66	107	0,11	-34	0,9	-17	6	6
73. Tummakirjosiipi (<i>P. alveus</i>)	65	63	0,11	12	2,8	-14	18	18
74. Lapinnokiperhonen (<i>E. pandrose</i>)	60	179	0,10	-64	0,5	-53	3	6
75. Helmihopeatäplä (<i>I. lathonia</i>)	58	143	0,10	-55	1,7	-55	11	22
76. Hietasomersilmä (<i>H. semele</i>)	54	259	0,09	-77	2,0	-28	13	16
77. Täpläpaksupää (<i>H. comma</i>)	53	12	0,09	384	1,2	172	8	3
78. Keltaverkkoperhonen (<i>E. aurinia</i>)	47	145	0,08	-65	0,5	-13	3	3
79. Vaaleakeltaperhonen (<i>C. hyale</i>)	47	6	0,08	735	2,8	477	18	3
80. Pikkusiniisi (<i>C. minimus</i>)	40	67	0,07	-32	0,3	-43	2	3
81. Lapinkeltaperhonen (<i>C. hecla</i>)	38	18	0,06	130	0,3	8	2	2
82. Tunturihopeatäplä (<i>B. napaea</i>)	35	16	0,06	143	0,2	-27	1	1
83. Jalavanopsasiipi (<i>S. w-album</i>)	32	50	0,05	-31	1,4	34	9	6
84. Tundrahopeatäplä (<i>B. chariclea</i>)	25	59	0,04	-55	0,5	-6	3	3
85. Kirjopapurikko (<i>P. achine</i>)	25	29	0,04	-6	0,6	-16	4	4
86. Kannussiniisi (<i>C. argiades</i>)	22	43	0,04	-43	0,6	-51	4	7
87. Keltatäplähiipijä (<i>C. palaemon</i>)	22	42	0,04	-43	1,2	-51	8	14
88. Ruijannokiperhonen (<i>E. polaris</i>)	18	31	0,03	-37	0,2	-62	1	2
89. Lehtohopeatäplä (<i>B. titania</i>)	11	9	0,02	37	0,2	-62	1	2
90. Rämekylmänperhonen (<i>O. jutta</i>)	10	452	0,02	-98	0,5	-91	3	29
91. Muurahaisiniisi (<i>G. arion</i>)	10	22	0,02	-50	0,3	4	2	2
92. Suokirjosiipi (<i>P. centaureae</i>)	8	28	0,01	-69	0,6	-57	4	8
93. Tunturikeltaperhonen (<i>C. tyche</i>)	8	17	0,01	-48	0,2	-33	1	1
94. Sarakylmänperhonen (<i>O. norma</i>)	7	49	0,01	-85	0,2	-66	1	3
95. Purohopeatäplä (<i>B. thore</i>)	6	74	0,01	-91	0,3	-34	2	3
96. Tummaverkkoperhonen (<i>M. diamina</i>)	5	50	0,01	-89	0,2	-51	1	2
97. Pohjanhopeatäplä (<i>B. polaris</i>)	5	6	0,01	-12	0,2	-26	1	1
98. Sinappiperhonen (<i>P. daplidice</i>)	3	234	0,01	-98	0,2	-95	1	19
99. Kairanokiperhonen (<i>E. disa</i>)	3	7	0,01	-57	0,2	-42	1	2
100. Kususamerhonen (<i>L. camilla</i>)	3	1	0,01	278	0,5	198	3	1
101. Etelänhopeatäplä (<i>A. laodice</i>)	2	15	0,00	-84	0,3	-66	2	5
102. Lapinverkkoperhonen (<i>E. iduna</i>)	1	162	0,00	-99	0,2	-48	1	2
103. Täplänokkosperhonen (<i>N. vaualbum</i>)	1	<1	0,00	479	0,2	321	1	<1
104. Paljakkakylmänperhonen (<i>O. bore</i>)	-	42	-	-	-	-	-	2
105. Tunturikirjosiipi (<i>P. andromedae</i>)	-	9	-	-	-	-	-	1
106. Täpläverkkoperhonen (<i>M. cinxia</i>)	-	6	-	-	-	-	-	2
107. Tundrasiniisi (<i>P. glandon</i>)	-	2	-	-	-	-	-	1
108. Kirsikkoperhonen (<i>N. polychloros</i>)	-	1	-	-	-	-	-	1
109. Idänhäränsilmä (<i>M. lycaon</i>)	-	1	-	-	-	-	-	1
110. Kääpiöhopeatäplä (<i>B. improba</i>)	-	<1	-	-	-	-	-	<1
111. Purjeritari (<i>I. podalirius</i>)	-	<1	-	-	-	-	-	<1
112. Etelänkeltaperhonen (<i>C. crocea</i>)	-	<1	-	-	-	-	-	<1
113. Vuorisnappiperhonen (<i>P. callidice</i>)	-	<1	-	-	-	-	-	<1

virnaperhonen (*Leptidea juvernica*) Etelä-Hämeestä, pikkuhäiveperhonen (*Apatura ilia*) Ahvenanmaalta, isonokkosperhonen Etelä-Pohjanmaalta ja Pohjois-Savosta sekä karttaperhonen Keski-Pohjanmaalta. Uusien maakuntien valloittajat ovat tuttuja jo edelliskesistä. Havaintoruutumääriään kasvattivat eniten isonokkosperhonen (60 uutta ruutua), ketosiniisi (*Plebeius idas*, 42) ja sitruunaperhonen (36) sekä näiden perässä monet viime vuosina asemaansa vahvistaneet lajit kuten keisarinviitta (*Argynnis paphia*, 28), karttaperhonen (23) ja haapaperhonen

(*Limenitis populi*, 20). Kaikkiaan 62 lajia kirjattiin vähintään kymmenestä uudesta havaintoruudusta.

Seuraavassa on päiväperhoskesän havaintoja lajiryhmittäin. Yksilömäärien havaintopäiviin suhteutettujen runsauksien ja levinneisyyttä kuvaavien frekvenssien (lajin havaintoruutujen osuus kaikista ruuduista) vertailupohjana on käytetty pääasiassa edellistä kymmenvuotiskautta (2003–2012).

PAKSUPÄIDEN runsaus oli seuranta-vuosien parempaa keskitasoa, joskin jo-

kaista edellisvuotta runsaampaa lajia kohti oli kaksi vähälukuisempaa. Kirjosiivet ja täplähiipijät kuuluivat jälkimmäisiin, sen sijaan ruskeiden hiipijöiden tilanne oli parempi. Runsaalukuisin laji lauhahiipijä (*Thymelicus lineola*) ja piippopaksupää nousevat nykyvauhdilla tuhanteen havaintoruutuun jo muutama vuoden päästä, ja jälkimmäinen on myös todennäköisesti seuraava päiväperhonen 100 000 yksilön rajapyykillä. Täpläpaksupään (*Hesperia comma*) tahti on hitaampi, mutta sen yksilö- ja havaintoruutumäärät olivat nyt suurimmat kym-

Keltäplähiipijä (*Carterocephalus palaemon*) oli päiväperhosten runsauslistalla alempana kuin koskaan. Keskimäärin laji on löytynyt sijalta 72, nyt se oli vasta 87.

meneen vuoteen. Vaikka pohjoinen alalaji *catena* jäi havainnoitta – sen viimeisin seurantahavainto on vuodelta 1994! – laji oli ryhmässään ainoa, jonka ruutufrekvenssi oli vähintään keskivertovuoden tasoa. Havaintojen joukossa oli jälleen löytö Etelä-Hämeestä (*Ta* Asikkala). Sen sijaan tunturikirjosiipi (*Pyrgus andromedae*) jäi kolmatta kertaa kokonaan havainnoitta, suokirjosiiven (*Pyrgus centaureae*) tiedot perustuivat vain neljään hajaruutuun ja mansikkakirjosiiven (*Pyr-*

gus malvae) yksilömäärä oli seuranta-ajan neljänneksi pienin. Mustatäplähiipijän (*Carterocephalus silvicola*) yksilömäärä oli heikon edellisvuoden tasoa ja keltatäplähiipijän yksilö- ja havaintoruumäärät olivat nyt pienimmät koko seurannan aikana. Päiväperhosten runsauslistalla täplähiipijät ovat sijoittuneet heikommin vain muutamina 1990-luvun alkuvuosina. Kirjosiipien parempaa puolta nähtiin tummakirjosiivellä (*Pyrgus alveus*), jonka viime vuosien hyvä kausi jat-

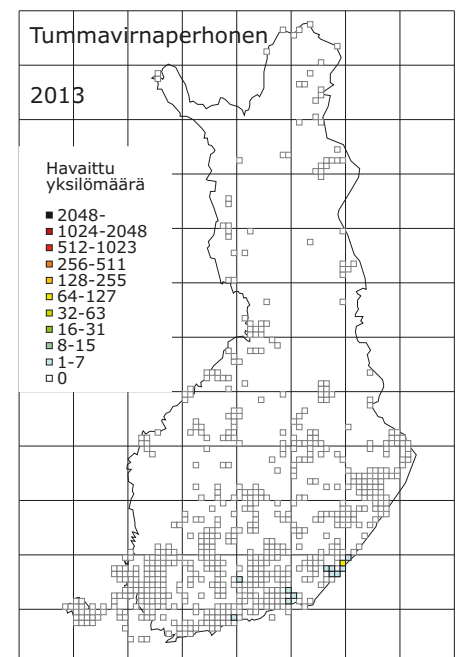
kui, joskin laji oli nyt edellisvuotta vähälukuisempi.

RITARIPERHOSILLA kesä oli tasaisen keskinkertainen. Seurantaluvut olivat järjestään pienempiä kuin kesällä 2012, ja nyt myös yleisesti 2000-luvun keskitason alapuolella. Pikkuapollo (*Parnassius mnemosyne*) oli kolmatta vuotta peräkkäin ryhmänsä runsaslukuisin laji, vaikka tällä kertaa havaintoja ei kertynyt lainkaan perhosen ydinalueilta Ahvenanmaalta ja lounaisaariaristosta. Isoapollo (*Parnassius apollo*) ilmoitettiin tunnetuilta paikoilta Ahvenanmaalta ja lounaisrannikolta, itäisin havaintoruutu oli *Ab* Lohjalla. Jo edelliskesänä vähälukuisen ritarin (*Papilio machaon*) yksilömäärä laski edelleen ja oli nyt seuranta-ajan kuudenneksi pienin; edellisen kerran sitä on ilmoitettu yhtä vähän vuonna 2005.

KAALIPERHOSILLE kesä oli lähellä seurannan keskitasoa, mutta edellisistä ryhmistä poiketen edelliskesästä runsastuneita lajeja oli jotakuinkin yhtä paljon kuin vähentyneitä. Sitruunaperhonen oli toista vuotta peräkkäin ryhmänsä runsaslukuisin ja päiväperhoskesän runsauslistan kakkoslaji, josta kertyi ennätyskellisen runsaasti havaintoruutuja, pohjoisimmillaan *Ks* Kuusamosta. Kesä suosii myös virnaperhosia: tavallisempi virnaperhonen runsastui jo kolmatta vuotta

Vaaleakeltaperhoselle (*Colias hyale*) vain vuosi 1995 on ollut kulunutta kesää parempi. Seurannan toistaiseksi pohjoisin havainto kirjattiin Pohjois-Savosta (*Sb* Siilinjärvi).

Kuva 2. Figure 2. Ennätyskellisen monesta ruudusta ilmoitetun peltovirnaperhosen (*Leptidea juvernica*) yksilömäärä seurannassa kolminkertaistui vuonna 2013. Tuloksena oli kaksi uutta maakuntaa (*Ka*, *Ta*). Levittäytymisen on ilmeisen nopeaa, joten lajia on syytä pitää silmällä muuallakin.

▲ Sitruunaperhosen (*Gonepteryx rhamni*) hyvä vuosi nosti sen kokonaisyksilömäärän seurannassa yli 300 000 perhoseen.

► Ketokultasiipi (*Lycaena hippothoe*) on jäänyt seurannassa yhä selvemmin Etelä- ja Keski-Suomen lajiksi. Kesällä 2013 lajia ilmoitettiin vain kolmesta pohjoisesta ruudusta (*Oba* Oulu, *Obb* Rovaniemi, *Ks* Kuusamo).

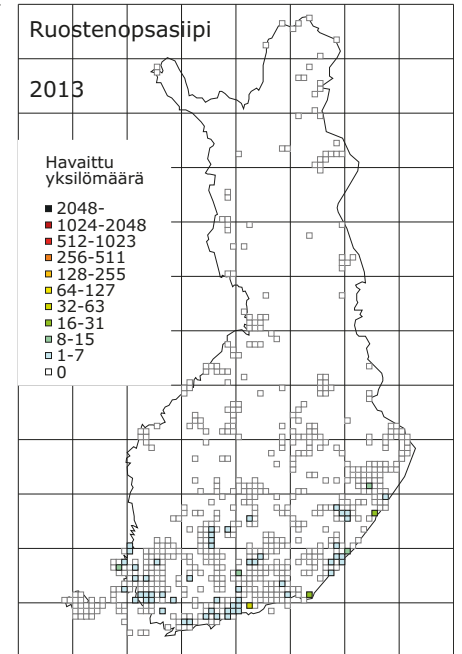

ja peltovirnaperhosen yksilö- ja ruutumäärät olivat koko seuranta-ajan suurimmat (kuva 2). Tulokaslaji kirjattiin seurantaan ensimmäisen kerran Etelä-Karjalasta (*Ka* Kotka, Hamina) ja Etelä-Hämeestä (*Ta* Kärkölä). Ennätyskellisen monesta ruudusta löytynyt vaalekeltaperhonen (*Colias hyale*) puolestaan ilmoitettiin ensimmäistä kertaa Satakunnasta (*St* Säkyli/Pöytyä). Muiden vaeltajien tilanne oli heikompi. Sinappiperhosen (*Pieris daplidice*) havainnot typistyivät kolmeen yksilöön *Kb* Rääkkylästä ja kaaliperhosen (*Pieris brassicae*) yksilömäärä laski edelleen, tuloksena oli seurannan kolmanneksi heikoin vuosi. Naurisperhosen (*Pieris rapae*) yksilömäärä sen sijaan yli kaksinkertaistui edellisestä. Vaikka havaintomäärät olivat edelleen selvästi keskitaason alapuolella, lajista tehtiin seurannan pohjoisimmat havainnot *Le* Kilpisjärveltä ja *Li* Utsjoelta. Näiden eteläpuolella oli lähes 700 km aukko seuraaviin ruutuihin Pohjois-Savossa! Sekä käsivarren että päälaen Lapista yhdestä ruudusta ilmoitettua lapinkeltaperhosta (*Colias hecla*) on kirjattu seurantaan nyt yli tuhat yksilöä. Suokeltaperhosen (*Colias palaeno*) yksilö- ja havaintoruutujen määrät nousivat edellisvuoden pohjalukemista, mutta tällä vauhdilla (19 uutta ruutua kesällä 2013) koko maahan levinnyt laji yltää tuhannen havaintoruudun rajalle vasta kesän 2017 paikkeilla.

NOPSA- JA KULTASIIPPIEN kesä oli hieman edellistä heikompi, kun vähentyneitä lajeja oli muutama enemmän kuin runsastuneita. Silti pääosin myönteiset seuranta-ajaiset jatkuivat. Kun ruostenopsasiivelle (*Thecla betulae*) kirjattiin koko seuranta-ajan suurin yksilö- ja ruutumäärä (kuva 3), laji sijoittui runsauslistalla kor-

keammalle kuin koskaan. Samaan ylsi isokultasiipi (*Lycaena dispar*). Vaikka etelärannikon havainnot puuttuivat, lajilla oli kaakkoisrajan tuntumassa toinen hyvä vuosi peräkkäin. Loistokultasiiven (*Lycaena virgaureae*) yksilömäärän lasku taittui ja perhonen ilmoitettiin peräti kolmesta *Ks* Kuusamon ruudusta. Luhtakultasiipeä (*Lycaena helle*) kirjattiin eniten kuuteen vuoteen, mutta vain kolmesta ruudusta Koillismaalta (*Ks* Kuusamo) ja Perä-Pohjanmaalta (*Obb* Keminmaa). Viime vuosina levittäytynyttä mutta nyt vain Ahvenanmaalta Uudellemaalle vanhoilta paikoilta kirjattua tamminopsasiipeä (*Favonius quercus*) laskettiin enemmän kuin tuominopsasiipeä (*Satyrrium pruni*). Näin on käynyt keskimäärin vain joka neljäs vuosi, mutta lajien välinen lukumääräsuhde on kääntymässä ensimmäisen hyväksi – kenties helpomman havainnoitavuutensa myötä? Ryhmänsä runsaslukuisin laji vihernopsasiipi (*Callophrys rubi*) jäi edellisen kerran alle 10 000 yksilön vuonna 2006, mutta pahiten sakkasi ketokultasiipi (*Lycaena hippothoe*), jonka yksilö- ja havaintoruutumäärät olivat nyt pienimmillään 2000-luvulla.

SINISIIPPIEN edellinen kesä oli seurannan heikoimpia, joten monen suunta oli nyt ylöspäin. Kesä oli 2000-luvun keskitasoa, vaikka moni tavallisempi laji jäi aiemmista määristä. Esimerkiksi lehtosinisiiven (*Plebeius artaxerxes*) yksilömäärä oli seuranta-ajan neljänneksi pienin. Vielä heikommin listautuivat niittysinisiipi (*Plebeius semiargus*) ja juolukkasinisiipi (*Plebeius optilete*), joita on ilmoitettu vähemmän vain kahtena vuotena 1990-luvun alkupuolella. Molempien havaintoruutuja oli niin ikään vähiten yli kymme-

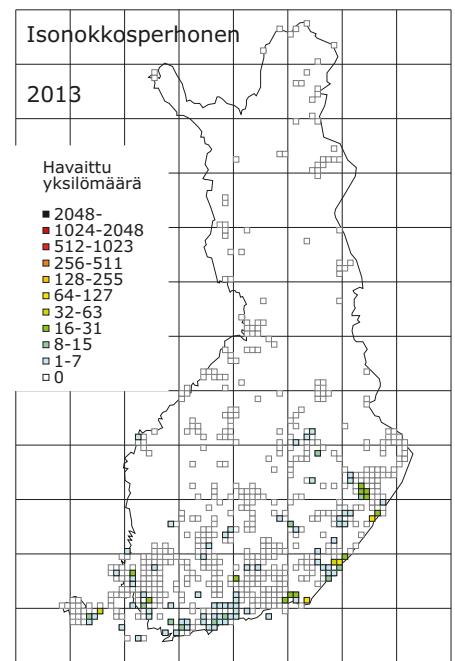
Kuva 3. Figure 3. Ruostenopsasiipeä (*Thecla betulae*) on kirjattu seurantaan reilu 2 000 yksilöä 152 ruudusta. Kesällä 2013 lajia ilmoitettiin melkein kolmen keskivertokesän edestä 62 ruudusta, joista 15 oli uusia.

neen vuoteen, mutta niittysinisiivestä tuli yksi seurannan pohjoisimmista havainnoista *Lkoc* Kittilästä ja juolukkasinisiipi kipusi ensimmäisenä sinisiipenä yli tuhanteen havaintoruutuun. Hohtosinisiiven tiedot ovat pohjautuneet pienempään ruutumäärään vain seurannan alkuvuosina. Ruskosinisiipikin (*Plebeius eumodon*) oli vähissä, sillä melkein puolet (46 %) yksilöistä ilmoitettiin kahdesta Perä-Pohjanmaan ruudusta (*Obb* Keminmaa). Ilman näitä vuosi olisi ollut lajin kolmen heikoimman joukossa. Myönteiset uutiset tulevat viime vuosien tavoin harvinaisempien lajien puolelta. Koko seurannan

ta-ajan suurin yksilömäärä kirjattiin vain St Säskylän ruudussa elävälle harjusinisiivelle (*Scolitantides vicrama*) – sen yksilömäärä oli jopa suurempi kuin 123 ruudusta tavatulla juolukkasinisiivellä! Ei ihme, että jälkimmäinen romahti heikoimmalle sijalleen seurannan runsauslistalla. Sen sijaan paatsamasinisiivelle ja huhtasinisiivelle (*Plebeius nicias*) seurantavuosi oli toistaiseksi toiseksi paras. Muuraissa sinisiipi (*Glaucopsyche arion*) ilmoitettiin Etelä-Savon ohella neljän välivuoden jälkeen Pohjois-Karjalasta (*Kb* Liperi) ja pikkusiniisiipi (*Cupido minimus*) palasi listoille yhden välivuoden jälkeen (*Kb* Kontiolahti, *Ta* Heinola), mutta etsinnöistä huolimatta sitä ei edelleenkään havaittu *Sa* Savitaipaleelta. Kannussiniivestä (*Cupido argiades*) kertyi tietoja neljästä rajaseudun ruudusta Etelä-Karjalasta Pohjois-Karjalaan, mutta pohjoisessa tundrasiniisiipi (*Plebeius glandon*) jäi jo toista vuotta peräkkäin vaille seurantatietoja.

TÄPLÄPERHOSTEN suunta oli alaspäin jo viidettä vuotta peräkkäin. Vaikka tuloksena oli yksi 2000-luvun heikoimmista kesistä, mielenkiintoisia uutisia riitti. Päiväperhoskesän 2013 ykköstä ei tarvitse kauan miettiä, kun jo edellisenä kesän hehkutettua isonokkosperhosta kirjattiin ennätysmäärin ennätysellisen monesta ruudusta (kuva 4). Laji saavutti sekä tuhannen yksilön että sadan havaintoruudun rajan. Sijoitus päiväperhoslistalla oli niin ikään parempi kuin koskaan: normaalisti samoilta sijoilta löytyvät rämehopeatäplä ja keltaniittysilmä! Edelliskesän taasoisesti laji lisättiin jälleen kolmeen uuteen maakuntaan, joista Laatokan Karjala (*Kl* Parikkala) oli seurannalle uusi, Ete-

lä-Pohjanmaa (*Oa* Vaasa) ja Pohjois-Savo (*Sb* Kuopio, Siilinjärvi, Lapinlahti) todennäköisesti maakuntien ensihavaintoja. Isonokkosperhosten siivellä tuli myös harvinaisempi vieras, sillä täplänokkosperhonen (*Nymphalis vaualbum*) kirjattiin kuuden vuoden tauon jälkeen seurantaan ensimmäistä kertaa Etelä-Karjalasta (*Ka* Kotka). Uuden maakunnan saivat listalleen myös karttaperhonen Keski-Pohjanmaalta (*Om* Raahe) ja pikkuhäiveperhonen Ahvenanmaalta (*Al* Föglö). Karttaperhosia kertyi koko seuranta-ajan suurimmasta ruutumäärästä, pohjoisimmillaan *Obb* Keminmaalta ja parista *Ks* Kuusamon ruudusta, ja yksilömääräkin oli kolmanneksi suurin. Pikkuhäiveperhonen ilmoitettiin sukulaistaan useammasta ruudusta ja tasaisemmin Ahvenanmaalta Pohjois-Karjalaan asti, kun häiveperhosen (*Apatura iris*) havainnot eriytyivät selvästi kahdelle alueelle etelärannikolle sekä Kaakkois- ja Itä-Suomeen. Jälkimmäisestä tehtiin seurannan pohjoisimmat havainnot *Kb* Lieksasta. Kuusamaperhosen (*Limenitis camilla*) asema on selvästi vakiintumassa, sillä laji ilmoitettiin jo kolmantena vuotena peräkkäin, nyt kolmesta ruudusta (*N* Helsinki/Vantaa, *Sa* Lappeenranta). Kuusamaperhosta kerrottiin myös löydetyn idempänä Laatokan takaa edellisen kesän toukkahavainnon jatkoksi. Haaperhonen oli runsaimmillaan seitsemään vuoteen ja sitä tavattiin edellisvuosien tavoin yleisesti pitkin Keski-Pohjanmaata ja Oulun Pohjanmaata. Ohdakeperhonenkin (*Vanessa cardui*) nousi kahden heikon vuoden jälkeen selvästi, pohjoisin vaeltaja löytyi *Le* Inarista. Vaikka neitoperhonen (*Nymphalis io*) väheni neljättä vuotta peräkkäin, se oli ryhmänsä runsaslukuisin laji, kun sa-

Kuva 4. Figure 4. Isonokkosperhonen (*Nymphalis xanthomelas*) oli seurantakartoilla jo edellisenä kesänä, mutta kesä 2013 oli sille monin verroin parempi. Runsauslistalla taakse jäivät niin suokeltaperhonen kuin niittysiniisiipi! Tuloksena oli jälleen kaksi uutta maakuntahavaintoa, Etelä-Pohjanmaa ja Pohjois-Savo.

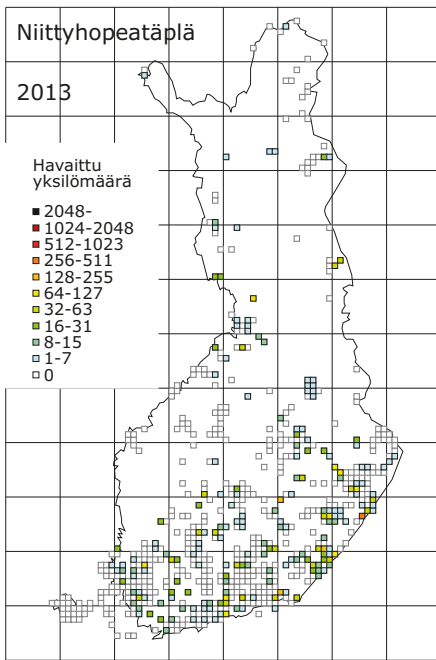
maan aikaan nokkosperhosen (*Nymphalis urticae*) 2000-luvun pienimmät ruutu- ja yksilömäärät romahduttivat sen päiväperhosten kärkekymmenikön ulkopuolelle. Suruvaippaa (*Nymphalis antiopa*) on ilmoitettu viimeksi yhtä vähän vuonna 2006 ja kirsikkaperhosen (*Nymphalis polychloros*) neljä peräkkäistä havaintovuotta eivät saaneet enää jatkoa.

HOPEATÄPLÄT olivat edelliskesän tavoin lähellä keskivertovuoden määriä, vaikka melkein joka toisen lajin tilanne heikkenikin. Yksi poikkesi linjasta selvästi: ennätysellisen monesta ruudusta ilmoitetulle keisarinviitalle kirjattiin yksilöennätys jo neljäntenä vuotena peräkkäin. Laji sijoittui parikymmentä pykälää tavallista korkeammalle – ja oli ensimmäistä kertaa runsaslukuisin isoista hopeatäplistä! Pienemmistä runsaslukuisin angervohopeatäplä (*Brenthis ino*) ylsi keskinkertaisesta vuodestaan huolimatta kolmantena hopeatäplänä tuhanteen havaintoruutuun. Soiden hopeatäplille kesä oli ilmeisen hyvä, vaikka moni ilmoitti myöhästyneensä varhain lentäneiden suolajien seurannasta. Suohopeatäplä (*Boloria aquilonaris*) ja rämehopeatäplä (*Boloria eunomia*) nousivat edellisistä vuosista ja sijoituivat tavallista korkeammalle, muurainhopeatäplälle (*Boloria freija*) kirjattiin suurin yksilömäärä kymmeneen vuoteen ja rahka-

Seppo Löfgren kuvasi 7.7.2013 itärajan tuntumassa Vainikkalassa karttaperhosen (*Araschnia levana*) ensimmäisen ja toisen polven yksilön samana päivänä. Liekö lajilla ollut kolmaskin sukupolvi, sillä etelärannikolla (*Ka* Hamina) nähtiin tuore karttaperhonen vielä 26.8.

SEPPÖ LÖFGREN

Kuva 5. Figure 5. Niittyhopeatäplän (*Boloria selene*) 199 ruutua ja 3 844 yksilöä vuonna 2013 olivat lähellä 2000-luvun pohjanoteerauksia: viimeksi yksilöitä on kirjattu vähemmän vuonna 2001 ja ruutuja viime vuonna. Kesällä 2013 nähtiin taas monin paikoin toisen sukupolven yksilöitä.

JARMO HUHTANEN

Jarmo Huhtanen kohtasi mielenkiintoisen näköisen "hopeaviitan" (*Argynnis paphia*) St Säköllässä 5.7.2013. Keisarinviihtan mainittiin levittäytyneen ja runsastuneen monin paikoin mm. Hämeessä ja Pohjois-Savossa.

hopeatäplää (*Boloria frigga*) ilmoitettiin suurin piirtein saman verran kuin kolmena edellisenä vuotena yhteensä. Suolajien havaintoruutumäärät jäivät kuitenkin yleisesti keskivertovuoden tasosta, muurainhopeatäplällä ruutuja oli jopa vähiten koko seurannan aikana. Etelänhopeatäplästä (*Argynnis laodice*) tuli havaintoja edellisvuoden tavoin kahdesta ruudusta, tällä kertaa lounaisrannikolta (Ab Raasepori, Kemiönsaari). Pohjoisessa pohjanhopeatäplä (*Boloria polaris*) palasi välivuoden jälkeen viiden yksilön voimin Li Utsjoelta, sen sijaan kääpiöhopeatäplä (*Boloria improba*) jäi kolmatta vuotta peräkkäin havainnoitua. Vähälukuisia lajeja riitti etelässäkin: reiluun kymmeneen vuoteen niukimmillaan olivat lähinnä Lounais-Suomesta ilmoitettu helmihopeatäplä (*Issoria lathonia*) sekä jo edellisenä kesänä vähiin ruutuihin hiipunut niittyhopeatäplä (kuva 5). Purohopeatäplän yksilömäärä oli koko seuranta-ajan pienin, porsuhopeatäplä (*Boloria ephrosyne*) on ilmoitettu vähemmän ja vähemmistä ruuduista vain aloitusvuonna 1991 ja rinnehopeatäplän (*Argynnis niobe*) yksilömäärä oli kuudenneksi pienin. Sen sijaan tavallisemmat isot hopeatäplät (*Argynnis aglaja*, *A. adippe*) olivat lähellä keskivertovuoden lukuja; orvokkihopeatäplästä annettiin seurantaan pohjoisin havainto Lkor Sodankylästä. Lehtohopeatäplää (*Boloria titania*) ilmoitettiin

kolmatta vuotta peräkkäin vain Pohjois-Karjalasta (*Kb Kitee*).

VERKKOPERHOSTEN edellisestä hyvästä vuodesta ei ollut paljon jäljellä, sillä kaikki lajit hiipivät runsauslistalla selvästi keskivertovuoden asemistaan pienten yksilö- ja ruutumäärien takia. Vain kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) runsaus ylitti edellisen kymmenvuotiskauden keskiarvon. Tumma-verkkoperhosta (*Melitaea diamina*) puolestaan ilmoitettiin ainoana edellisessä enemmän, mutta viisi yksilöä yhdestä ruudusta (*Ta Orivesi*) ei anna aihetta juhlaan. Kolmesta ruudusta kirjattu keltaverkkoperhonen (*Euphydryas aurinia*) oli viimeksi yhtä vähissä vuonna 2005, lapinverkkoperhonen (*Euphydryas iduna*) jäi kolmantena vuotena peräkkäin vain yhden yksilön varaan (*Le Kilpisjärvi*) ja täpläverkkoperhonen (*Melitaea cinxia*) jäi kolmatta kertaa tyystin havainnoitua.

HEINÄPERHOSILLE kesä oli lajien yhteenlasketun runsauden perusteella jopa seuranta-ajan parhaimmista. Tesmaperhonen (*Aphantopus hyperantus*) oli päiväperhoskesän ylivertainen ykkönen seuranta-ajan kolmanneksi suurimmalla yksilömäärällä. Myös tummapapurikon (*Pararge maera*) ja tummahäränsilmän (*Maniola jurtina*) yksilömäärät olivat suurimpia kymmeneen vuoteen. Tumma-

purikon pohjoisin havaintoruutu (*Om Raahe*) ei ole kovin kaukana maakuntarajasta – Oulun Pohjanmaalla kannattaa siis pitää mahdollista uutta lajia silmällä! Metsänokiperhosia (*Erebia ligea*) kirjattiin parittomien vuosien keskitasoa; joukossa oli 15 uutta ruutua, joten tämäkin laji lähestyy jo lähivuosina tuhannen havaintoruudun rajaa. Suonokiperhoselle (*Erebia embla*) kertyi havaintoruutuja eniten kuuteen vuoteen, mutta kuudesta havaintomaakunnasta ”eteläisin” oli Pohjois-Häme (*Tb Petäjävesi*). Vaikka täpläpurikon yksilö- ja ruutumäärät olivat seurannan heikoimmasta päästä, lajia ilmoitettiin kahden edellisessä edestä ja kokonaisyksilömäärä nousi yli 10 000 perhosen. Kirjopapurikko (*Pararge achine*) mainittiin neljästä ruudusta (*Ta Urjala*, *Kalvola*, *Pälkäne*, *N Loviisa*) ja ”väärän vuoden” räme kylmänperhosia (*Oeneis jutta*) kolmesta ruudusta (*Ta Hämeenkoski*, *Tb Keuruu*, *Sb Haukivuori*). Niittysilmille kesä ei kelvannut: keltaniittysilmän yksilö- ja ruutumäärät olivat seurannan pienimpiä, idänniittysilmä (*Coenonympha glycerion*) ylsi niukasti tuhanteen yksilöön (viimeksi yhtä vähän vuonna 1993) ja saraikkoniittysilmää (*Coenonympha tullia*) on ilmoitettu yhtä vähistä ruuduista vain seurannan aloitusvuonna 1991. Hietasomersilmän (*Hipparchia semele*) yksilömäärä on ollut pienempi vain vuonna 2007. Paljakkakyl-

Tummapapurikko (*Pararge maera*) oli kolmanneksi runsain heinäperhonen kesällä 2013. Havaintoruutuja ja yksilöitä kertyi selvästi keskivertovuotta enemmän.

mänperhonen (*Oeneis bore*) jäi nyt tyystin havainnoita ja idänhäränsilmääkään (*Maniola lycaon*) ei ilmeisesti nähty edellisvuosien paikoilla.

Parhaassa ruudussa ennätysellisesti 66 lajia

Vähintään 40 päiväperhoslajin ruutuja kertyi 10 % keskivertovuotta enemmän kymmenen eliömaakunnan alueelta (taulukko 3). Eniten niitä oli Etelä-Savossa (10), Uudellamaalla (9) ja Etelä-Hämeessä (8), jonka 37 ruutuun pohjautuvaa ykkössijaa 23 vuoden seurantatilastossa ei kuitenkaan horjuttanut. Runsaslajisten ruutujen joukko täydentyi nyt kolmella uudella itäisestä Keski-Suomesta (*Kb* Outokumpu, *Sa* Savonlinna, *Sb* Siilinjärvi). Pohjoisin vähintään 40 lajiin yltänyt ruutu oli

jälleen *Om* Raahе.

Vähintään 50 lajia ilmoitettiin kymmenestä ruudusta, pohjoisimmillaan *Kb* Kesälahdella. Sen 66 lajia on yhden kesän ennätys ja huima luku – esimerkiksi Brittein saarilta tunnetaan kaikkiaan noin 60 lajia! Samalla Kesälahden ruutu kiilasi koko seurantatilaston kärkeen yhteensä 72 havaitulla päiväperhoslajilla. Kesän kakkosruutu *Sa* Ruokolahdella/Imatralla nousi niin ikään yli 70 lajin ruuduksi. Yhden kesän aikana vähintään 60 lajin ruutuja on tullut seurantaan säännönmukaisesti vasta 2010-luvulla (kuva 6), mikä kertoo päiväperhoslajiston monipuolistumisesta havaintoaktiivisuuden hiipussa samaan aikaan. Onneksi jälkimmäiseen on jokaisella mahdollisuus vaikuttaa jo tulevana kesänä!

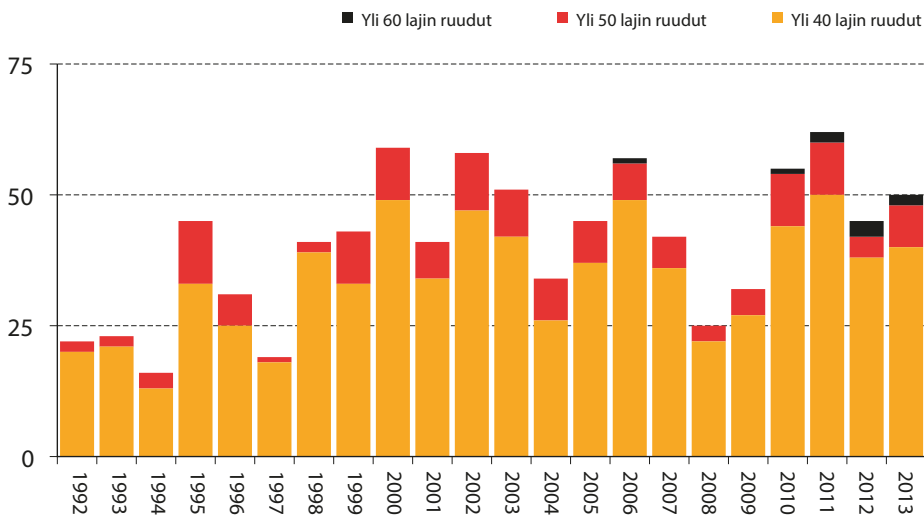
Päiväperhosseuranta jatkuu kesäl-

lä 2014. Missä tahansa Suomessa tehdyt havainnot käyvät seurantaan, jos niitä ilmenevät *yhtenäiskoordinaattiruutu* (10×10 km), *havaintovuosi*, *havaintopäivien määrä* sekä havaittujen lajien laskettu tai arvioitu *yksilömäärä*. Kesän päiväperhoshavainnot voi toimittaa edelleen perinteisillä paperilomakkeilla tai sähköpostin liitteenä (lomake tai vapaamuotoinen listaus) Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituuttiin. Mikäli ne ovat perillä joulukuun alussa, tiedot ehtivät varmasti seuraavaan vuosikatsaukseen. Arvomme kaikkien uusien havainnoitsijoiden kesken yhden tai kaksi uutta perhosseurantakirjaa.

Kaikki päiväperhostiedot tallennetaan edelleen Luonnontieteellisen keskusmuuseon Hatikka-järjestelmään (hatikka.fi), jonne omat havainnot voi tallentaa itse

Lajia	Maakunta/kunta (ruutu)	species	Province/Community (10×10 km)
66	<i>Kb</i> Kesälahti (686:365)		
62	<i>Sa</i> Ruokolahti/Imatra (679:360)		
59	<i>Ta</i> Kärkölä (675:340)		
54	<i>Sa</i> Ruokolahti (680:358)		
	<i>Sa</i> Lappeenranta/Imatra (678:359)		
53	<i>Ka</i> Vehkalahti (672:350)		
52	<i>N</i> Siuntio (667:334)		
51	<i>Sa</i> Lappeenranta (678:358)		
	<i>Ka</i> Kotka (671:349)		
50	<i>Ta</i> Kuhmoinen/Längelmäki (683:338)		
49	<i>St</i> Säykylä (677:325)		
	<i>Kb</i> Rääkkylä (691:363)		
	<i>Ab</i> Parainen (669:324)		
48	<i>Sa</i> Savonlinna (686:359)		
47	<i>Sb</i> Haukivuori (689:350)		
	<i>Om</i> Raahе (717:338)		
	<i>Kb</i> Liperi (694:361)		
46	<i>Ab</i> Salo (670:328)		
	<i>Sa</i> Lappeenranta (677:356)		
45	<i>Kb</i> Outokumpu (695:360)		
	<i>Kb</i> Kitee/Tohmajärvi (689:367)		
	<i>Sa</i> Lappeenranta/Imatra (677:359)		
	<i>Sa</i> Kerimäki (687:361)		
44	<i>Kb</i> Rääkkylä (691:364)		
	<i>Ka</i> Virolahti (671:353)		
	<i>N</i> Mäntsälä (672:340)		
	<i>Ta</i> Kärkölä (674:340)		
43	<i>N</i> Porvoo (669:342)		
	<i>Ta</i> Hämeenkoski (677:340)		
42	<i>N</i> Sipoo/Helsinki/Vantaa (668:339)		
	<i>Tb</i> Keuruu (690:336)		
	<i>Sb</i> Leppävirta (693:354)		
	<i>Ab</i> Kemiö (668:326)		
	<i>N</i> Sipoo (670:340)		
	<i>Ta</i> Pälkäne/Sahalahti (681:335)		
	<i>Sa</i> Savonlinna (685:360)		
41	<i>Ab</i> Kaarina/Lieto/Turku (671:324)		
	<i>Ab</i> Perniö (667:328)		
	<i>N</i> Sipoo (668:340)		
	<i>Sb</i> Kuopio (698:355)		
	<i>N</i> Mäntsälä (671:340)		
	<i>Ta</i> Kuhmoinen (684:339)		
	<i>Sa</i> Ruokolahti (679:358)		
	<i>N</i> Nurmijärvi (670:337)		
	<i>Ta</i> Valkeakoski (679:334)		
	<i>Sb</i> Siilinjärvi (699:353)		
40	<i>Ab</i> Parainen (670:323)		
	<i>Ta</i> Heinola (677:344)		
	<i>N/Ab</i> Espoo/Vihti (669:336)		
	<i>Ab</i> Laitila (676:321)		

Taulukko 3. Havaintoruudut (10×10 km), joista ilmoitettiin vähintään 40 lajia vuonna 2013. Saman lajimäärän ruudut on järjestetty päiväperhos-ten yksilömäärän mukaan alenevasti. | **Table 3.** All 10-km² quadrats with at least 40 butterfly species observed in 2013.

Kuva 6. Figure 6. Seurantaan ilmoitetut runsaslajiset ruudut 1992–2013. Viimeisen vuosikymmenen aikana kesän ykkösruidusta on tavattu keskimäärin 59,5 lajia, melkein 10 % enemmän kuin ensimmäisen vuosikymmenen aikana (54,4 lajia).

kauden kuluessa (esimerkiksi päivittäin) tai yhteenvedona kesän päätyttyä (siis entisen paperilomakkeen tavoin). Käyttäkää seurantaan tarkoitettua perhoslomaketta, jonka tunnuksena on havaintokartan alla oleva TaxonCensus-koodi Rhopalocera. Oman sähköisen havaintopäiväkirjan teko onnistuu varminkin, jos lukaisee perusohjeet viime vuoden seurantaraportin yhteydestä. Ne löytyvät myös seurannan sivuilta www.luomus.fi/nafi, josta pääsee katsomaan myös lajien havaintokarttoja tarkemmin.

Kesän 2013 kokemusten perusteella kannattaa kiinnittää huomiota kolmeen asiaan:

■ Havainnoitsijan nimi jokaiseen havaintoerään. Kirjautuminen omaan havaintopäiväkirjaan ei yksilöi tietoerää kenenkään nimiin, siksi lomakkeen alussa on havainnoitsijoille oma sarakkeensa – siihen oma nimi muodossa (Sukunimi, Etunimi) tai kaikkien havainnoitsijoiden nimet. Anonyymejä perhostietoja kesältä 2013 on edelleen noin 600 yksilöllä 75 havaintopäivältä.

■ Karttaeditorin valikkoon kannattaa perehtyä. Koordinaattiruutu tarvitaan vähintään 10×10 km tarkkuudella: valitkaa havaintoerälle suoraan (ensimmäinen nappi "123") vain yksi kymppiruutu tai jos kirjaus on tarkempi, silloin valinta niin ettei se ylitä kahden kymppiruudun rajaa. Joissakin erissä on ollut useita päällekkäisiä kirjauksia ja valitettavan monessa ei ole ollut havaintoruutua lainkaan. Ilman paikkatietoa erää ei voida käsitellä eivätkä tiedot tule mukaan seurantaan.

■ Havaintoerään tarvitaan havaintopäivien määrä! Osaan olemme voineet sen lisätä myöhemmin, jos erä on kirjattu yhdelle

päivälle (=1), mutta pidemmällä päivämäärävälillä joudumme kysymään sitä havainnoitsijalta.

Jos Hatikkaan syötetty havaintoerä ilmestyy seurannan havaintokartalle, olennaiset tiedot ovat yleensä kunnossa. Mikäli erä syystä tai toisesta ei näy, kannattaa ensimmäiseksi tarkistaa ainakin ruutu ja havaintopäivien määrä. Jos ongelma ei ota selvittääkseen, aina voi ja kannattaa ottaa yhteyttä, autamme mielellämme! Otamme myös itse yhteyttä, mikäli joissakin erissä on täsmentämisen tarvetta. Ja jos Hatikka ei millään taivu omaan käyttöön, perhoshavainnot voi hyvällä omallatunnolla lähettää edelleen muita reittejä mukaan.

Aurinkoisen antoisaa päiväperhoskesää kaikille!

Kiitokset

Lämmin kiitos kaikille vuonna 2013 seurantaan tietoja antaneille ja ”seurantakirjan” lunastaneille – niitä saa vielä Tibialen tai instituutin kautta! Janne Heliölä toimitti jälleen SYKE:n linjalaskentatiedot ja Tapani Lahti vastasi verkkotallennuksen kehitystyöstä sekä joidenkin havaintoerien selvityksistä. Tekstin kuvituksesta vastasivat Juha Jantunen ohella Seppo Löfgren ja Jarmo Huhtanen – vinkkinä siis: jos kortille tallentuu mielenkiintoisia perhosotoksia, niitä voidaan hyödyntää tulevissakin vuosiraporteissa! Käsikirjoituksen viimeistelyssä avustivat Juha Jantunen ja Panu Välimäki. Ympäristöministeriö on tukenut seurantaan vuonna 2013.

Seurantaan vuonna 2013 tietoja lähettäneet. (S) = osallistuneet SYKE:n linjalaskennan kautta.

Aalto Ari, Aalto Matti, Aaltonen Matti, Aarnio Hannu, Ahola Matti, Aitolehti Milja, Alatalo Jarkko, Alava Seppo, Alestalo Olli, Alestalo Pekka, Autere Sirkka, Autere Yrjö, Colliander Hans, De Goede Ron, Eerikko Riitta, Elfving Olli, Elo Olli (S), Eronen Jarmo, Ervasti Esa, Fernelius Lars-Erik, Grönholm Rainer (S), Haapanen Jari, Haataja Kari, Haavikko Anja, Hakalisto Arja, Heinonen Pentti, Heinonen Raimo, Helastie Ilkka, Helin Isto, Heliölä Janne, Holm Rauli, Holmberg Mia, Horneman Risto, Juhtanen Jarmo, Hyttinen Erkki, Hyttinen Juha, Hyttinen Kaarina, Hytönen Reijo, Hyvärinen Liisa, Iipponen Matti, Itämies Arja, Itämies Juhani, Jantunen Juha, Jarva Leena, Jokinen Pekka, Jutilainen Ilmari, Järvinen Miika (S), Järvinen Orvo, Kaasinen Pirkko (S), Kaitila Jari, Kajalo Ilkka, Kallio Erkki, Kallojärvi Tapio, Kanerva Jaakko, Kankaansivu Juha, Kantonen Pauli, Karhu Ali (S), Karjalainen Raimo, Karttunen Mika, Kastu Merja, Kelo Jorma, Kelo Marko, Keltanen Seppo, Kero Inkeri, Kitunen Matti, Klaus Pertti, Klemetti Teemu, Kohonen Leo, Koivikko Elisabet, Koivikko Matti, Koivumäki Kaija, Kontiokari Seppo, Korhonen Juha, Koskela Tapio Johannes, Koskinen Toivo (S), Kotanen Esa, Kujala Pasi, Kulmala Kari, Kuokkanen Matias (S), Kuoppala Anna-Liisa, Kuronen Ilpo, Kursula Reijo, Kuussaari Mikko, Laakso Tuula, Laasonen Erkki, Laasonen Leena, Lahtinen Olli, Lautamäki Terttu, Lavikainen Esa, Lehtonen Ilari, Lehtonen Samuli, Lehtonen Tero, Liljebblad Markku, Lindgren Eero (S), Lintervo Markku, Luojus Harri, Luomajoki Mitro, Luukkonen Lauri (S), Löfgren Risto, Löfgren Seppo, Madetoja Marita, Majakallio Piia, Malinen Pekka, Malkio Harri, Martikainen Risto, Mikkola Kauri (S), Multasuo Sami, Mustonen Harri, Mutanen Anttoni, Mutanen Marko, Mutanen Nestori, Muukkonen Harri, Myyrä Reijo (S), Mäkelä Samu, Niemivirta Tarja, Nivämäki Jorma, Norrdahl Kai, Norrdahl Nora, Nupponen Pertti, Nurkka Timo, Nyström Harry, Näppä Annikki, Ojala Katja (S), Ojalainen Pekka, Okkonen Harri, Ollila Jukka, Ollila Matti, Paasikunnas Timo (S), Paavilainen Anja, Paavilainen Pekka, Pajari Mika, Pajukangas Kai, Partanen Pekka, Patrikainen Jarmo, Pelkonen Mika, Peltonen Eero, Peltonen Elina, Penttilä Kari, Peuranen Seppo, Pietiläinen Heikki, Pietiläinen Mikko, Piirainen Markus, Plester Leigh, Poutanen Terho (S), Pulkkinen Matti, Pulli Timo, Putkuri Eija, Pyhtilä Eeva, Pöyry Ilona, Pöyry Juha, Raunio Anneli, Reinikainen Sami, Repo Seppo, Rikkonen Ari-Pekka (S), Rintala Teemu, Ruohomäki Kai, Ruohomäki Suvi-Heini, Ruokonen Roope, Ruokonen Toni (S), Rytteri Susu (S), Rönkkö Hannu, Saarinen Anu, Saarinen Kaapo, Saarinen Kimmo, Saarinen Marko J, Sallinen Tatu, Salo Päivi, Salo Veikko, Salonkoski Sami, Sappinen Juhani, Savikko Raija, Savikko Riitta, Savolainen Pekka, Schakir Ilhan, Sievänen Marko, Sihvonen Harri, Snickars Börje (S), Soikkeli Elissa, Sojamo Esa, Sormunen Juha (S), Styrman Reino, Sulkava Pertti, Sulkava Reijo (S), Sulkava Risto, Suurnäkki Tamara, Sällinen Jukka, Tahvanainen Kari, Telenius Päivikki (S), Teräs Anssi (S), Tietäväinen Erkki, Toikka Ari, Toiskallio Totti, Turja Eija, Turja Sauli, Uski Jouni, Vaalivirta Sirkka-Liisa, Valanti Mirva, Vanhainen Hannu, Vantunen Pekka (S), Varonen Kari, von Bagh Peter, Viitanen Esko, Vuorinen Arto, Vuorinen Tupu (S), Ylikangas Esa, Äyräs Pirkko, Öhman Ossi

Miltä päiväperhosseurannassa näytti 20 vuotta sitten?

Kimmo Saarinen & Juha Jantunen

”Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti esittää Suomen Perhostutkijain Seuralle tarjouksen yhteistyöksi, minkä tarkoituksena on Suomen päiväperhosfaunan tilan jatkuva seuraaminen. Tämä tapahtuu keräämällä lomakkeella vuosittain havaintoja Seuran jäsenistöltä, ja tallentamalla tiedot tietokoneelle. Harrastajien havaintojen avulla päiväperhoslajistosta saadaan koottua merkittävää tietoa. Seuran jäsenistö on kuitenkin jo nyt rasitettu monilla seurannoilla, ja toimivien, pitkäaikaisten seurantojen järjestämisessä ja ylläpitämisessä on tiettyjä hankaluuksia. On silti syy uskoa, että ympäristömuutosten uhatessa erityisesti päiväperhosia, kestävän seurannan luomiseksi on hyvät edellytykset.”

Joulukuussa 1990 Seuran hallitukselle lähetetyn kirjeen loppusanat ovat kestäneet ajan hammasta melko tarkalleen 23 vuotta. Sinä aikana Seuran jäsenistä noin joka neljäs on osallistunut valtakunnalliseen päiväperhosseurantaan. Loput kolme neljästäkään eivät ole voi-

neet siltä välttyä, sillä Baptriaa on täytetty pelkästään vuosikatsauksilla ainakin kahden täyden vuosikerran edestä. Kesäkoosteiden noin 230 sivun lisäksi on ollut pienempiä oheisjuttuja ja laajempia koosteita ensimmäiseltä kymmenvuotiskaudelta (2001) sekä maakunta-havainnoista (2004).

Seurannasta ilmestyi marraskuussa kirja ”Päiväperhoset matkalla pohjoiseen” (Saarinen & Jantunen 2013), joka perustuu kahden vuosikymmenen aineistoon höyrytettyinä kahdella viimeisimmällä vuodella. Kirjaa tehdessä palasimme seurannan alkuvaiheisiin, jolloin sekä Baptria että päiväperhosten tilanne oli kovin erilainen kuin nyt – muutamat alkuvuosien kommentit vaikuttivat suorastaan eriskummallisilta, mutta osa kuulosti edelleen hyvin ajankohtaiselta. Nostetaan siis joitakin esiin kolmesta ensimmäisestä vuosikatsauksesta (Marttila 1992–1994) ja verrataan niitä kolmeen viimeisimpään seurantavuoteen (Saarinen 2011–2014). Kahdessa vuosikymmenessä ehtii tapahtua yllättävän paljon!

Seuranta vakiinnuttamassa

”Vuosi 1991 oli Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutin ja Suomen Perhostutkijain Seuran yhteistyönä käynnistämän seurannan ensimmäinen vuosi. Lomakkeilla ilmoitettiin 74 päiväperhoslajia ja 19 857 yksilöä. Havaintopäiviä oli 1 224. Palautettuja lomakkeita oli 75, jotka saatiin 37 henkilöltä. Tietoja annettiin 52 kunnasta, ja merkittyjä 10×10 kilometrin yhtenäiskoordinaattiruutuja oli 61.” Näillä sanoin alkoi päiväperhosseurannan ensimmäinen vuosiraportti. Seuranta vahvistui kolmen ensimmäisen vuoden aikana niin, että kesän 1993 yhteenvedosta laskettuna vuosikeskiarvo oli noussut noin 75 000 perhoseen 230 ruudusta. Tiedot perustuivat noin 3 100 havaintopäivään.

Vastaavat seurantaluvut vuosilta 2011–2013 ovat aivan eri luokkaa: 231 000 perhosta (+208 %), 600 ruutua (+161 %) ja 6 000 havaintopäivää (+94 %). Siis kaksinkertainen määrä havaintopäiviä, mutta kolminkertainen määrä ruutuja ja päiväperhosia! Havaintonsa antaneiden määrä on noussut noin 70:stä lähelle kahta sataa vuodessa. Näistä reilu 10 % on ollut joka vuosi uusia osallistujia – vaihtuvuus on siis melko suurta ja melkoinen haaste seurannasta vastaaville, mutta viime vuosina perhoshavaintojen laadussa ei juuri ole ollut moittimista.

Entä perhospuolella, onko ollut samantyyppistä vaihtuvuutta? Vuoden 1992 raportin mukaan ”neljä runsainta lajia, lanttuperhonen, sitruunaperhonen, trespaperhonen ja

lauhahiipijä, lienevät oikeastikin maamme runsaimmat päiväperhoset. ... Nelikon jälkeen hyvänä ehdokkaana seuraavalle sijalle on nokkosperhonen.” Reilun kahdenkymmenen vuoden jälkeen viisikko on pitänyt hyvin pintansa, sillä ainoana ’kauneusvirheenä’ on seurantatilastossa viidenneksi ennen lauhahiipijää (*Thymelicus lineola*) kiillannut vihernopsasiipi (*Callophrys rubi*). Se lienee todennäköisin Suomen runsaimman päiväperhosen tittelin haltija. Vanhan kunnan kangasperhosen aliarviointiin seurantamenetelmillä vaikuttavat sekä perhosen pieni koko, lyhyt lentoaika keväällä että lajin painottuminen metsänreunoille ja rämeille. Yksinkertaisilla menetelmillä ei voi saada kaikkea.

Heti alusta oikeaan suuntaan...

”Esimerkiksi ritariperhosen 26 yksilöstä ilmoitettiin 15 lomakkeella, kun muista suunnilleen saman yksilömäärän lajeista oli tietoja vain kahdesta seitsemään lomakkeella.” Vuoden 1991 tulos ei ole olennaisesti muuttunut, vaikka tuoreimmassa vuosiraportissa ei enää puhuta lomakkeista vaan havaintoruuduista. Esimerkiksi vuonna 2011 ilmoitettiin 687 ritaria (*Papilio machaon*) 179 ruudusta – jotakuinkin yhtä vähälukuiset kirjoverkkoperhonen (*Euphydryas maturna*) ja keltaniittysilmä (*Coenonympha pamphilus*) löytyivät vain noin 60 havaintoruudusta. Ritareita on ilmoitettu läpi seurannan vähintään joka viidennestä ruudusta, mutta jokaisesta yleensä vähän.

Vuonna 1992 ”ketokultasiiven sijoitus

kahtena vuotena neljän–viidenkymmenen välillä ei luo kuvaa yleisestä perhosesta.” Sen yleisemmäksi laji ei ole noussut myöhemminkään ja sijoituskin on ennallaan – se on seurantatilastossa 46. runsain päiväperhonen. Ketokultasiiven (*Lycaena hippothoe*) pieniin yksilömääriin ja laskeviin esiintymistajuuksiin kiinnitettiin huomiota kaikissa alkuvuosien raporteissa, mutta 2000-luvulla tilanne on muuttunut parempaan suuntaan. Kesällä 2011 ylitetiin ensimmäisen kerran tuhannen ketokultasiiven raja, mutta kahtena viime vuotena määrät ovat olleet taas pienempiä.

”Sinisiipiä on pidetty taantuvana perhosryhmänä. Havaintojen tulos tukee oletusta ainakin ruskosinisiiven (53. tila / 26 yksilöä / 7 lomaketta) ja lehtosinisiiven (56 / 19 / 7) osalta.” Vuonna 1991 kahden lähisukulaisen yksilömäärät eivät päästä huimanneet, mutta eivätpä määrät ole olleet viime vuosinakaan suuria. Keskimäärin ruskosinisiipiä (*Plebeius eumedon*) on ilmoitettu seurantaan 851 ja lehtosinisiipiä (*P. artaxerxes*) 402 yksilöä kesässä, mitkä asemoivat ne lajiluettelon sijoille 41 ja 51 – siis lähelle sitä mitä ensimmäisenä vuotena saatiin tulokseksi vain 45 perhosella!

Kesällä 1991 ”orvokkihopeatäplä (31. / 145 yksilöä / 24 lomaketta) oli selvästi runsaampi kuin ketohopeatäplä (46. / 51 / 11) ja erityisesti rinnehopeatäplää (55. / 20 / 5) runsaampi.” Edellisenä vuonna ilmes- tyneessä Suomen päiväperhoset -kirjassa (Marttila ym. 1990) lajien yleisyys/runsausluokat olivat sekä orvokki- että ketohopeatäplällä 7/7 ja rinnehopeatäplällä 6/5. Tuo-

Seurannan aikana karttaperhosen levittäytyminen ja runsastuminen Suomessa on ollut huomionarvoisen voimakasta.

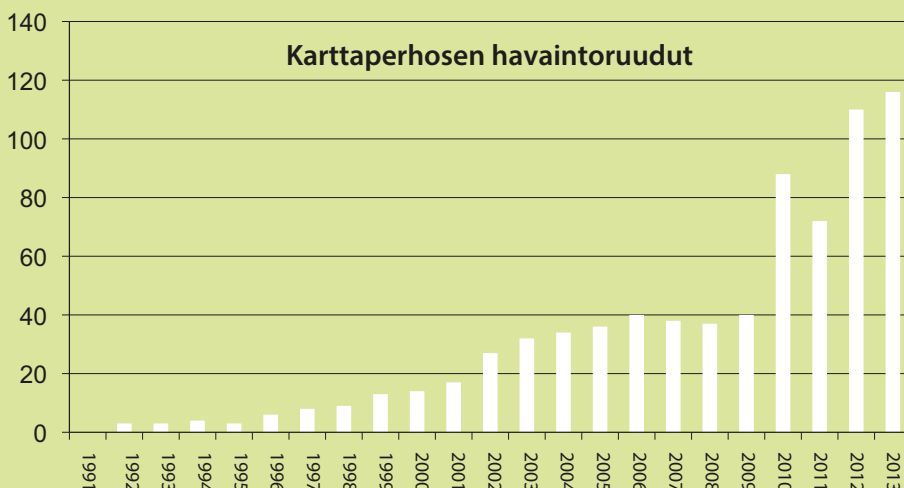
reessa seurantakirjassa (Saarinen & Jantunen 2013) lajit on luokiteltu seuranta-aineiston perusteella uudestaan: orvokkiopeatäplä (*Argynnis aglaja*) ja ketohopeatäplä (*A. adippe*) saivat molemmat luokiksi 9/8 ja rinnehopeatäplä (*A. niobe*) 7/6. Kaksi ensimmäistä ovat seurannan runsauslistalla peräkkäisillä sijoilla (22. ja 23.) – ketohopeatäplä on ollut kaksikosta runsaampi yhdeksänä ja orvokkiopeatäplä 14:nä vuotena. Eroa on siis vain nimeksi, mutta rinnehopeatäplä on selvästi niukempina sijalla 60, lähellä ensimmäisen vuoden sijoitustaan.

”Rämekylmänperhosenkin (*Oeneis jutta*) puuttuminen osoittaa vain menetelmän toimintaa, koska jaksottaisena lajina perhonen ei lennä kuin parillisina vuosina.” Yksinkertaiset seurantamenetelmät ovat osoittaneet kahdessa vuosikymmenessä kyntensä, vaikka vuoden 1991 toteamuksesta onkin sittemmin lipsuttu lähes poikkeuksetta, ensimmäisen kerran jo vuonna 1993: ”rämekylmänperhosia ilmoitettiin kolme yksilöä ’vääränä vuonna’, kuten jokaisesta yksilöstä osattiin mainita.” Toistaiseksi parittomien vuosien rämekylmänperhosia (61) on ilmoitettu seurantaan 20 ruudusta N Hyvinkäältä Lkoc Kittilään, myös vuosina 2011 ja 2013.

...eikä sinne päinkään!

Vuonna 1991 havaittiin ”vain 16 perhosta päivää kohden. ... Jos edellä mainittu luku on lähelläkään totuutta, puheet päiväperhosten vähenemisestä eivät ole tuulesta temmattuja.” Kahden seuraavan vuoden lukemat olivat jo selvästi suuremmat (noin 26 perhosta/päivä), mutta nämä jäävät selvästi seurannan 2010-luvun tasosta. Huippu oli vuonna 2011 (45) ja heikoimpanakin vuotena (2012) kirjattiin 35 perhosta päivää kohti. Seurannan alkaessa valmistauduttiin henkisesti päiväperhosmäärien laskuun, mutta 2000-luvun aikana päiväperhosia on ilmoitettu keskimäärin kolmannes enemmän kuin edeltävällä vuosikymmenellä.

Vuoden 1992 katsauksen mukaan ”isokultasiivestä (*Lycaena dispar*) ei myöskään

ollut havaintoja, mutta laji tuskin enää elää maassamme.” Isokultasiipi jäi ilmoittamatta vielä seuraavilta kolmelta vuodelta, mutta kesästä 1996 eteenpäin se on ollut joka vuosi mukana, parhaimmillaan sijalla 69 vuonna 2012 peräti 83 yksilön voimin. Seurannan alkaessa vaateliaaksi kosteikkolajiksi luonnehdittu isokultasiipi on kirjattu seurantaan jo 30 havaintoruudusta, kun lajin elinympäristöiksi ovat kelvanneet niin viljelystä jääneet pellot ja niiden reuna-ajat, tienpientareet kuin maisemoitu kaatopaikkakin!

Karttaperhosen (*Araschnia levana*) levittäytyminen ja varsinkin toisen sukupolven runsastuminen eivät ole jääneet perhosharrastajilta huomaamatta, mutta seurannan alkaessa itäistä erikoisuutta tavoitettiin vain lommantsin suunnalta. Ensimmäisenä vuonna lajia ei ilmoitettu lainkaan, toisena vuotena tuloksena oli hieman reilu sata yksilöä neljällä lomakkeella ja vuonna 1993 jäätin 42 yksilöön viidellä lomakkeella. Runsauslistalla sijoitukset olivat 58 ja 72. Kolmena viimeisenä vuotena karttaperhonen on ollut keskimäärin sijalla 28, kun sitä on ilmoitettu laajalti Etelä- ja Keski-Suomesta aina Koillismaalle asti yli 1 600 yksilöä kesässä. Levinneisyysalueen laajeneminen näkyy hyvin lajin havaintoruutujen määrissä (kuva ohessa).

Kesän 1993 yhteenvedon vaeltajaosuus päättyi lauseeseen: ”Sen sijaan lomakkeilla mainittiin havainto hyvin harvinaisesta häiveperhostesta.” Seuranta alkoi häiveperhosen (*Apatura iris*) kannalta juuri sopivaan aikaan, sillä Suomen päiväperhoset -kirjassa (Marttila ym. 1990) lajia todettiin löydetyn lähinnä yksittäisinä vaeltajina kaikkiaan noin 40 perhosta. Nyt seurantaan on annettu tietoja yli 2 800 häiveperhostesta 115 havaintoruudusta! Vielä rajumpi on ollut pikkuhäiveperhosen (*Apatura ilia*) ekspansio: laji on seurannan aikana tavattu peräti kymmenestä uudesta maakunnasta, ja varsinkin neljä viimeistä vuotta (2010–2013) ovat olleet erinomaisia. Kesällä 2012 se haastoi jo toisissaan häiveperhosen, ja esimerkiksi Kaakkois-Suomessa pikkuhäiveperho-

nen on jo monen metsätien varrella tavallimpi näky kuin haapa- tai häiveperhonen. Seurannan alkaessa pikkuhäiveperhostesta ei edes puhuttu!

Valitettavasti joillakin lajeilla suunta on ollut toinen. ”Aivan toivoton ei myöskään ole rahkiopeatäplän tilanne: 13 lomakkeella 253 yksilöä ja 46. tila.” Vuoden 1992 seurantatasosta on tultu kuitenkin ryminalä alas. Vuosilta 2011–2013 lajista kertyi tietoja vain hieman enemmän, yhteensä 364 yksilöä 31 ruudusta. Tämän takia rahkiopeatäplä (*Boloria frigga*) on tippunut runsauslistan sijalle 63.

Vertailu osoittaa seurannan kehittyneen alkuvuosista ja pyörivän tätä nykyä hyvällä osallistujatasolla, mutta havainnoitsijoita tarvitaan edelleen. Yksinkertainen menetelmä on tuottanut paljon tietoa, joista voi lukea lisää seurantaan osallistuneille omistetusta kirjasta. Päiväperhoset ovat matkalla pohjoiseen – ja toivottavasti myös harrastajat, sillä tietoja kaivataan lisää nimenomaan Pohjois-Suomesta!

Kirjallisuus

Marttila O. 1992: Päiväperhosseurannan vuoden 1991 tulokset. — Baptria 17: 17–21.

Marttila O. 1993: Päiväperhosseurannan vuoden 1992 tulokset. — Baptria 18: 1–7.

Marttila O. 1994: Päiväperhosseurannan vuoden 1993 tulokset. — Baptria 19: 41–51.

Marttila O, Haahela T, Aarnio H & Ojalainen P. 1990: Suomen päiväperhoset. — Kirjayhtymä. 370 s.

Saarinen K. 2011: Valtakunnallinen päiväperhosseuranta 2011. — Baptria 36: 102–112.

Saarinen K. 2013: Valtakunnallinen päiväperhosseuranta 2012. — Baptria 38: 4–14.

Saarinen K. 2014: Valtakunnallinen päiväperhosseuranta 2013. — Baptria 39: 6–15.

Saarinen K & Jantunen J. 2013: Päiväperhoset matkalla pohjoiseen. — Hyönteistarvike Tibiale Oy. 248 s.